

ЗВ'ЯЗОК НОВОУТОРЕНЬ ТА ТРАДИЦІЙ В РОЗВИТКУ ОСВІТИ

Вігурська В., Букач В. М.

Освіта в сучасному світі це та сфера людської діяльності, в якій гармонійним способом поєднуються традиційність і новаторство, що зумовлено необхідністю передачі соціокультурного досвіду та необхідністю швидкої соціалізації в світі що змінюється. Перед українською системою освіти також постає завдання, зберігати та розвивати традиційні здобутки національного освітньо-педагогічного простору, крокувати разом з іншими країнами в системі розробки нових принципів, методів та технологій навчання і виховання. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується поєднанням нагромаджень минулого та сучасних перетворень, що спрямовані в майбутнє.

Як зазначила Костилева К. В., сучасна модель освіти повинна бути, з одного боку, орієнтованою на перспективу, а з іншого – не може не спиратися на традиційні для цієї культури цінності та ідеали, на історично сформовані уявлення про педагогічний процес і характер взаємодії його суб'єктів. Історико-педагогічний процес неможливий без традиції, оскільки саме вона зберігає його цілісність [4, 289]. Тому перед сучасними українськими освітянами, стоїть важливе завдання збереження цілісності і системності модернізаційних змін в освіті. Складно буде провести модернізацію лише деяких структурних елементів освітньої системи. Цей процес має бути всеохоплюючим, але, в той же час, і не руйнівним, що забезпечиться завдяки системному, гармонійному поєднанню традицій та новоутворень в процесі модернізації освіти [2, 58].

На сьогоднішній день відбувається пошук педагогічних форм, які б гармонійно поєднували здобутки минулого та перспективні-творчі орієнтації освітян. Кузьмич Т.А. зробив висновок, що сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується органічним взаємозв'язком минулого та сучасних перетворень, спрямованих в майбутнє. Тому сьогодні в освіті одна з ключових проблем – реалізація педагогічних ідей, що орієнтуються на творче поєднання традицій та новаторства. Саме в інтеграції педагогічної мудрості минулого та нових підходів прослідковується основа досягнень якісно нового рівня роботи сучасної школи [5, 64].

Якщо говорити про поняття традиція та новоутворення то –ці поняття достатньо умовні, що повністю залежать від парадигми їхнього розгляду. Бувають моменти в історії – це особливо стосується розвитку теорії – коли елементи новоутворення є поверненням до минулої традиції. Взагалі традицію розуміють як певні сторони соціальної і культурної спадщини, що зберігаються у соціумах протягом тривалого часу. З іншого боку, під традицією розуміють саме те, що передається [3, 5].

Освіта ж в цілому та навчально-виховна активність особистості зокрема являють собою поєднання традиції та новоутворень, минулого з майбутнім, здобутків з прагненнями. «Освіті притаманний здоровий консерватизм, який

впливає з її характеристики як ретрансляції знань. Те, що за цієї ретрансляції може відбуватися відкриття нових знань, напрацювання пошукових і творчих навичок не означає, що освіта може відбуватися без ретрансляції знань. Така ретрансляція не лише виховує повагу до знань, навчає опановувати навичками володіння знаннями, але й готує того, хто навчається, для передачі знань наступним поколінням. Освіта – неперервний ланцюг ретрансляції знань, а все інше покликане сприяти більш ефективному здійсненню цього завдання. Саме на підставі врахування цієї аксіоми можна адекватно оцінювати намагання посилити інноваційний характер освіти та знаходити критерій істини в дискусіях навколо цієї проблеми» [7, 277-278]. Розглядаючи зв'язок традиції з новоутвореннями в педагогічному процесі, відмічається, що ці два феномени не просто взаємопов'язані та взаємозалежні, але й такі, що не існують один поза іншим, не функціонують як окремі явища. Іншими словами, традиція є невід'ємною частиною інновації, а педагогічне нововведення обов'язково містить в своїй структурі традиційно-орієнтовані елементи. «Традиції не протилежні новаціям за змістом, вони навіть не є взаємодіючими полюсами одного цілого. На наш погляд, педагогічна традиція містить у собі значний інноваційний потенціал; використовуючи його як паливо вона здійснює подальший розвиток у просторі та часі своєї культури. При цьому найменш стійкі, нежиттєздатні новації безслідно згорають, а раціональні збагачують ядро традиції, дозволяючи їй плавно увійти у нову педагогічну реальність і адекватно, відповідно до рівня культури відповідати на виклик часу, використовуючи найбільш цінні уявлення про педагогічний процес і його суб'єктів» [4, 292-293].

Можна відмітити, що феномени «освіта» і «традиція» пов'язанні між собою внутрішніми зумовленостями духовністю, яка, енергетично спираючись на традиційні цінності, прагне до їх зміни з метою вдосконалення змістовних і формальних проявів людської життєдіяльності. Саме духовність на рівні первинного обґрунтування і є тією силою, енергією, яка систематизує традицію, в тому числі і освітянську, педагогічну, виховну, тобто саме духовна енергія робить можливою соціокультурну трансляцію суспільного досвіду. «Традиція як трансчасовий і просторовий феномен, священний, релігійний за своїм змістом в історії культури є онтологічним принципом людського існування. Традиція задає внутрішній зв'язок умовам реалізації духовного потенціалу людини, суспільства, народу і людства в історії. Разом з тим духовність традиції передбачає не тільки наповненість життя надособистісними ідеалами, святинями, цінностями, але і здатність людини виявляти в собі нематеріальні, трансцендентні цінності життя. Свобода людини виростає із коріння традиції і є необхідною умовою бути самим собою» [6, с. 241].

Спадковість традицій та прагнення новоутворень мають закладатися також в сам зміст освітньої діяльності кожного суб'єкта навчально-виховного процесу. Таке наповнення змісту освіти не лише забезпечить системний розвиток та модернізацію загальнонаціонального освітнього комплексу, але й

сприятиме цілісності навчально-виховної життєтворчої стратегії кожної людини, що навчатиметься впродовж всього життя, поєднуючи вже отримані знання із власними інноваційно-творчими орієнтирами. «Зміст освіти – це складне динамічне явище, до якого висувуються певні вимоги, що поєднують традиції та інновації, а саме: знання мають бути справді науковими і відображати досягнення науки та техніки в державі; зміст освіти має базуватися на досягненнях національної культури, розвитку державної мови та народних традицій, враховувати принципи історизму; передбачати послідовність, систематичність та доступність у засвоєнні знань суб'єктами освіти; враховувати розвиток вікових та індивідуальних особливостей суб'єктів освіти, їх інтелект; базуватися на свідомому оволодінні знаннями та власній активності суб'єктів освіти у навчальному процесі» [1, 22-23].

Створення нової моделі освіти – це оптимальний шлях цивілізаційного розвитку світу в умовах глобалізації, з його інноваційними, культурними і соціальними трансформаціями, становленням нового інформаційного суспільства» [8, 64].

Тому, збереження традицій та поєднання їх з новоутвореннями сучасних навчально-виховних тенденцій буде непоганим підґрунтям для розвитку системи освіти в Україні. Освіта буде, по-перше, середовищем де новаторство, традиції та духовність гармонійно поєднуються для нових досягнень, по-друге, освіта буде смислоформуючими механізмами процесу передачі соціокультурного досвіду та забезпечуватися збереження культурних нагромаджень.

1. Гончаров В. Технологія діалогу як складова інноваційних підходів в стратегії підготовки майбутнього вчителя/В. Гончарова.// Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – Випуск 20. – С. 20-26.
2. Гоцалюк А. А. Традиція та інновація в культурі: особливості взаємодії/ А. А. Гоцалюк.// Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. (Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку) – 2011. – Випуск 17, том II. – С. 55 - 58.
3. Кисельов С. О. Традиційне та інноваційне в уявленнях про громадянське суспільство в Україні / С. О. Кисельов, О. В. Кундеревич // Наукові записки НаУКМА. – 2006. – Том 57: Політичні науки. – С. 5-10.
4. Костилева К. В. «Педагогічна традиція» як наукове поняття: історико-педагогічний аспект/ К. В. Костилева.// Педагогічний альманах: Збірник наукових праць. – Херсон, 2011. – Випуск 11. – С. 289 - 293.
5. Кузьмич Т. А. О единстве традиций и инноваций в становлении современной школы/ Т. А. Кузьмич.//Педагогічний альманах: Збірник наукових праць. – Херсон, 2011. – Випуск 12, частина 2. – С. 60 - 65.
6. Скотна Н.В. Феномен традиції: методологічні принципи дослідження / Н. В. Скотна, О. А. Ткаченко // Гілея: науковий вісник. – К., 2011. – Випуск 54 (№ 11). – С. 237 – 242.
7. Скубашевська О. Інновація як різновид творчості/ О. Скубашевська. //Гілея: науковий вісник. – К., 2011. – Випуск 53 (№ 10). – С. 275- 281.
8. Чумак О. В. Інноваційні зміни в освіті на сучасному етапі розвитку/ О. В. Чумак. // Ноосфера і цивілізація. – Донецьк, 2010. – Випуск 8 - 9 (11). – С. 59 -64.

